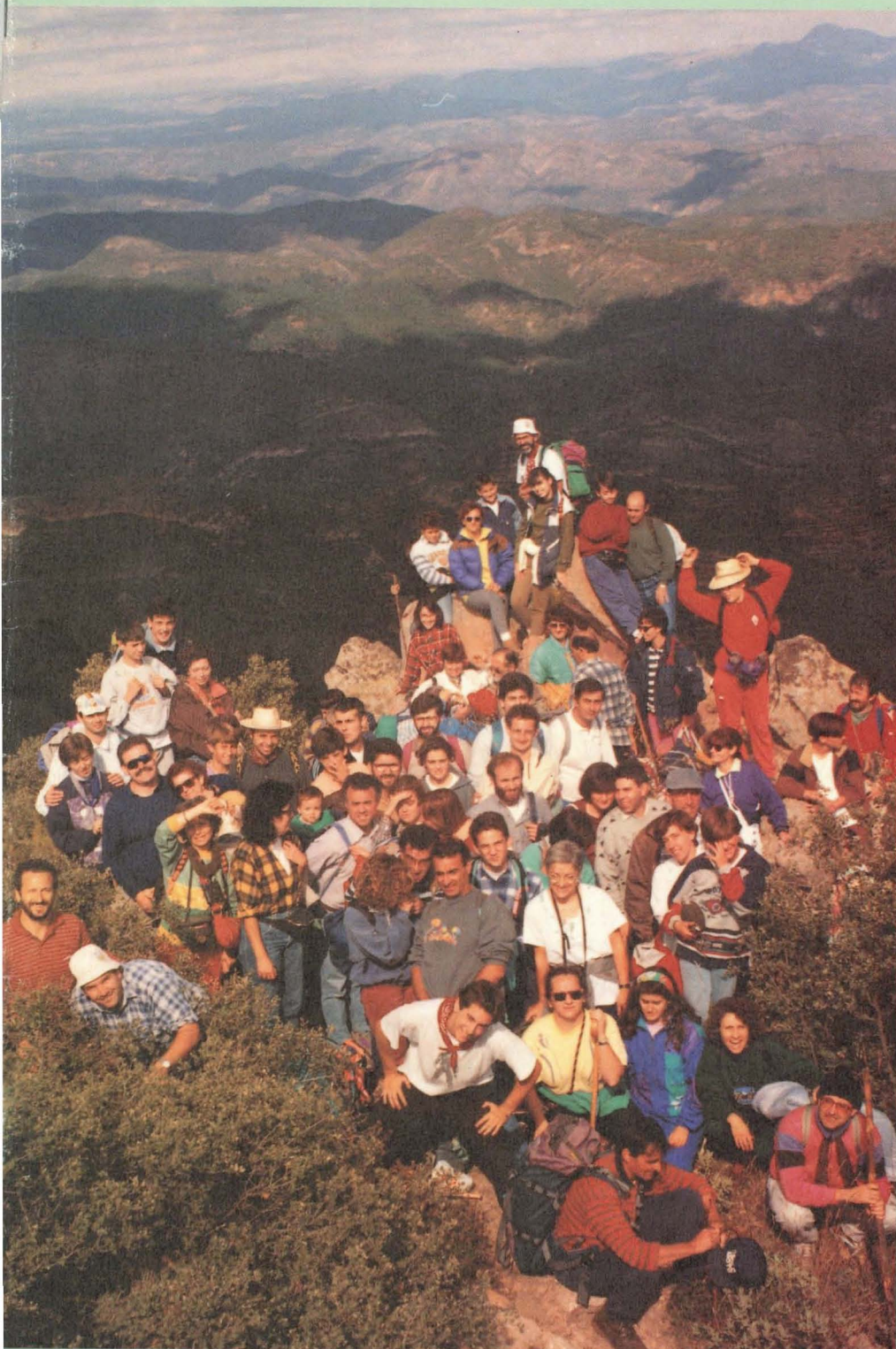
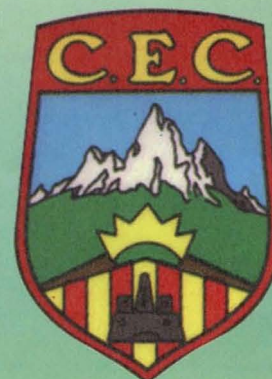

L'estel

**CENTRE
EXCURSIONISTA
DE
CASTELLÓ**

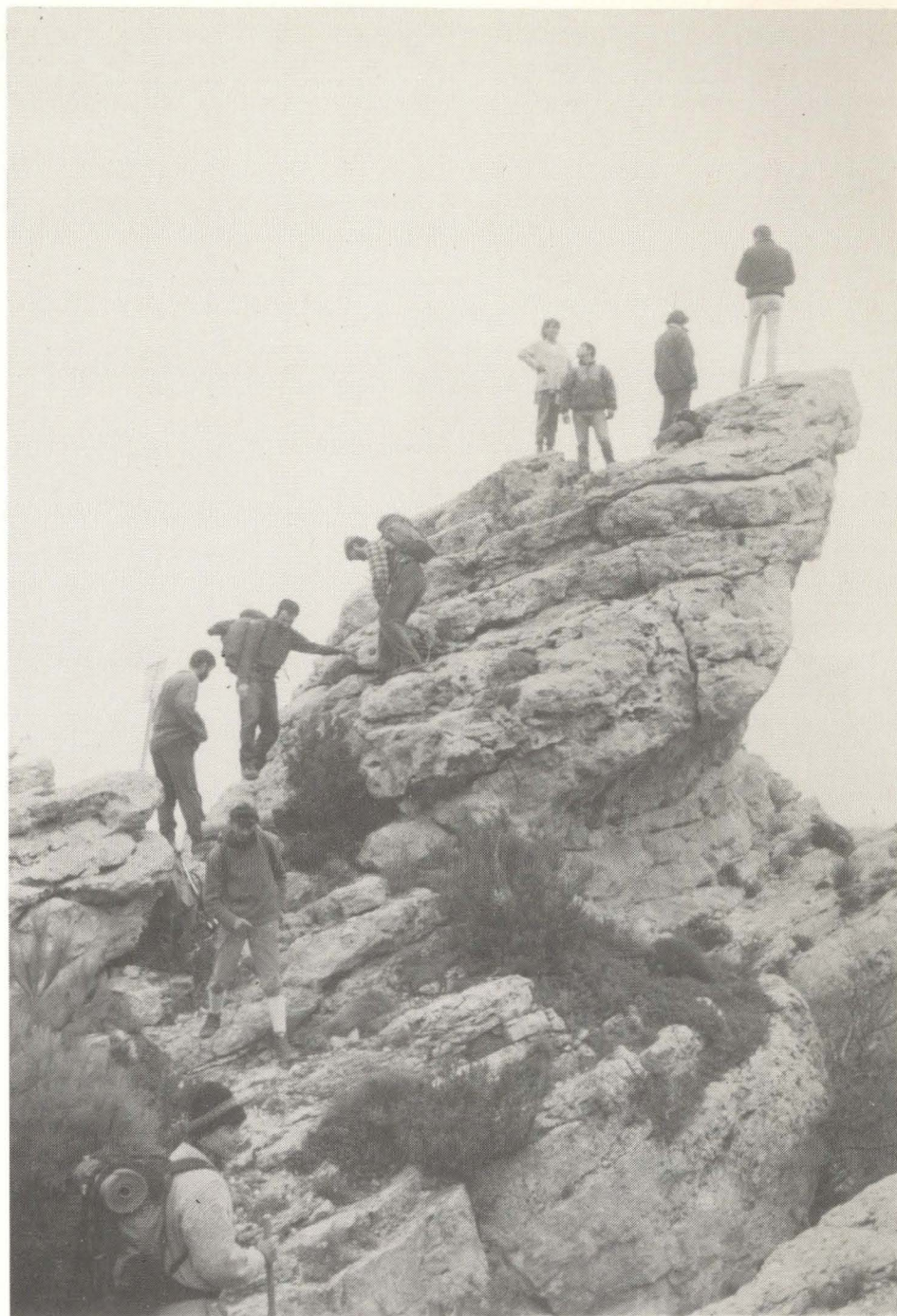

Nº5

MARÇ-1994

Excursió:
Fredes - Barranc del Mangrané

Foto: ROSA GARCIA

— Portada:
Pic Espadà.

— Foto: Gregori Dolz.

— Les opinions dels
autors no han
de coincidir
necessàriament
amb les del
Consell de Redacció.

L'ESTEL - N.º 5 - MARÇ 1994

EDITA: C. E. C. Centre Excursionista de Castelló.

ADREÇA: C/ Isabel Ferrer, 60. Tel. 23 44 90. Castelló.

DIPÒSIT LEGAL: CS-77-1993.

EQUIP DE REDACCIÓ: Santiago Aragón, Enric Forcada, Xavier Muñoz, Dolors Usó, Ismael Piquer, Anna Bueso.

COORDINACIÓ: Rosa Garcia.

IMPRESSIÓ I MAQUETACIÓ: Impremta La Gavina.

— Aquesta revista està confeccionada amb paper
reciclat 100 x 100.

Í N D E X

Pàgines

Editorial	1
Un dia de Marxa	2
Personatges estelars	4
En record...	5
Material d'Arxiu	6
Altres entitats	8
Avui parla...	9
Indicacions pràctiques per a la marxa.	12
Programació	14
Calendari de peregrinacions	16
Foto fantasma	18
Passatemp i calaix de sastre	19
Racó del soci	20

EDITORIAL

1994, DEU ANYS DESPRÉS NO PASSA RES (1984, George Orwell)

Teníem ganes d'aplegar i ara ja hi som: 1994, un any màgic perquè és ara quan sortirem de la crisi econòmica.

Per nosaltres ha començat essent trist: El dia 9 de gener perguérem físicament VICENT MATEU, però el seu record ja forma part de les nostres motxilles, que sempre van amb nosaltres.

Al més de febrer d'aquest any 1994 el Centre Excursionista ha fet 39 anys, un Centre que es va gestar gràcies a l'interés i la col.laboració d'En FRANCESC ESTEVE I GALVEZ, FEDERICO ALBERT MARTI, VICENT FORCADA MARTI, ANTONIO HORNERO CORTES; que va néixer amb l'ajut de TOMAS CAROT JUAN, DEOGRACIAS PAGA ANDREU, RODRIGO MONZON GAMON, FERRAN SANCHIS CARDONA, ALBERTO PERIS CHILLIDA, i que es va educar, va créixer, es va fer gran, que no major, i esperem que mai vell, gràcies a tots els qui han estat al seu costat, treballant per posar-lo en el bon sender cada vegada que s'ha perdut (ja que es perd i es perdrà). A aquesta entitat hermafrodita, que ha entrat en l'any pletòrica de força, li està passant com a tots els de la seua edat: que no vol que li diguen que està bé, vol que li facen sentir que encara atreu; que no menyspreen aquests 40 anys que prompte farà, dient-li que és vell; perquè mai no ho serà mentre hi haja un rebrot que faça fulla.

Molta gent s'hi apropa, però tot ignorant-lo, i això és com estar de festa, anar a ballar i veure que tots s'arrimen uns als altres, però quan ballen amb tu et posen els colzes; és a dir, que molta gent està en ell, però no amb ell, i això és un menyspreu que el posa trist. El Centre es mereix que tothom diga «vull participar per celebrar els teus 40 anys, vull viure i reviure la il.lusió de les generacions que han crescut amb tu i, si pot ser i em deixes, vull estimar-te 40 anys més perquè tu no ets vell, a tu et queda futur»...

Quan féu els 25 anys, allà pel 1980, feren cartell, publicacions, conferències en el seu honor..., però aleshores eren altres temps, la gent estava amb el Centre perquè els donava seguretat i llibertat, i aquest sentiment d'alliberament lligava molt més fort el nus; ara el Centre dona estima, esplai, coneixements, amics..., tot allò que ens fa tornar diumenge a diumenge.

No deixem el C. E. C. tot sol, celebrem amb ell el seu aniversari, apunteu-vos i formarem un grup de treball que es pugui encarregar de canalitzar tots els esforços que, sens dubte, conduiran a gaudir d'una festa que ens agradarà a tots plegats.

UN DIA DE MARXA

**MAS DE SALANDO
(BENICASSI) - FONT TALLADA -
EL BARTOLO - CONVENT DEL
DESERT - CONVENT VELL -
MAS DE SALANDO**

HORARI

Total Parcial
00.00' 00.00'

Sortim un poc abans (uns metres) d'arribar a l'altura del mas de Salandó, a la carretera que, des de Benicassi, puja al Desert de les Palmes, no més passem el pont de l'autopista. Comencem per la pista que neix al costat dret de la carretera en direcció de l'autopista, continuem pel seu costat, passem una pista a l'esquerra.

00.08' 00.08'

Ara la pista continua endavant, paral·lela a l'autopista, i a l'esquerra hi ha un desviament;

hi pugem no més uns metres; en la mateixa curva a la dreta de la pista neix un sender marcat que va al corral que hi ha més amunt, a l'esquerra de la pista; seguim el sender.

00.11' 00.03'

Arribem al corral, abans d'entrar per la tanca, hi ha una cambra amb el sostre abovedat molt curiós i ben conservat; la culminació n'és una creu de pedra de rodeno, tota d'una peça, a la qual li manca un dels braços. Tot l'interior no té coberta i està en runes, però es conservem les arcades, i seria una llàstima que es pergués el conjunt.

El sender passa per davant de la porta i, entre dues pedres grans, puja pel costat dret del barranc.

00.17' 00.06'

Baix de nosaltres, entre el barranc i el sender, hi ha una construcció de pedra; és un xicotet aljub que ara no té aigua. Seguim avant; el sender va un tros per dins del barranc; al davant tenim un turonet que voltem per la nostra esquerra, el remuntem pel collet i tornem a sortir al barranc, un poc més amunt.

00.28' 00.11'

Ens hem desviat a l'esquerra, travessant el barranc gairebé pel seu naixement; arribem a un coll i el sender continua.

00.36' 00.08'

Després de passar un altre coll apleguem a la

Convent Vell

Foto: ERNESTO HERRERO

pista asfaltada que, des de la carretera al Desert, va a la carretera d'Orpesa - Cavanès; a la nostra esquerra hi ha un xalet; continuem per la pista asfaltada, per la nostra dreta, en la direcció d'Orpesa.

00.45' 00.09'

Apleguem a LA FONT TALLADA, que deixem a l'esquerra.

00.48' 00.02'

A l'esquerra puja una pista, que és la de la SUFERA, degut al castell del mateix nom que hi ha a les roques de la dreta del barranc, mentre pugem; la pista puja, de vegades empinada, però això ens permet gaudir del meravellós paisatge de la nostra terra més propera.

01.13' 00.25'

Arribem a una cruïlla, la pista va a la dreta i a l'esquerra (la continuació d'aquesta excursió és per la dreta); nosaltres perdem uns minuts i anem a veure el paisatge que se'ns mostra al canvi de vessant de l'esquerra (si esteu cansats podeu seguir aquesta pista, que baixa fins la de la Font Tallada); continuem l'excursió: per la dreta la pista continua i passa davant alguns xalets de montanya.

01.26' 00.13'

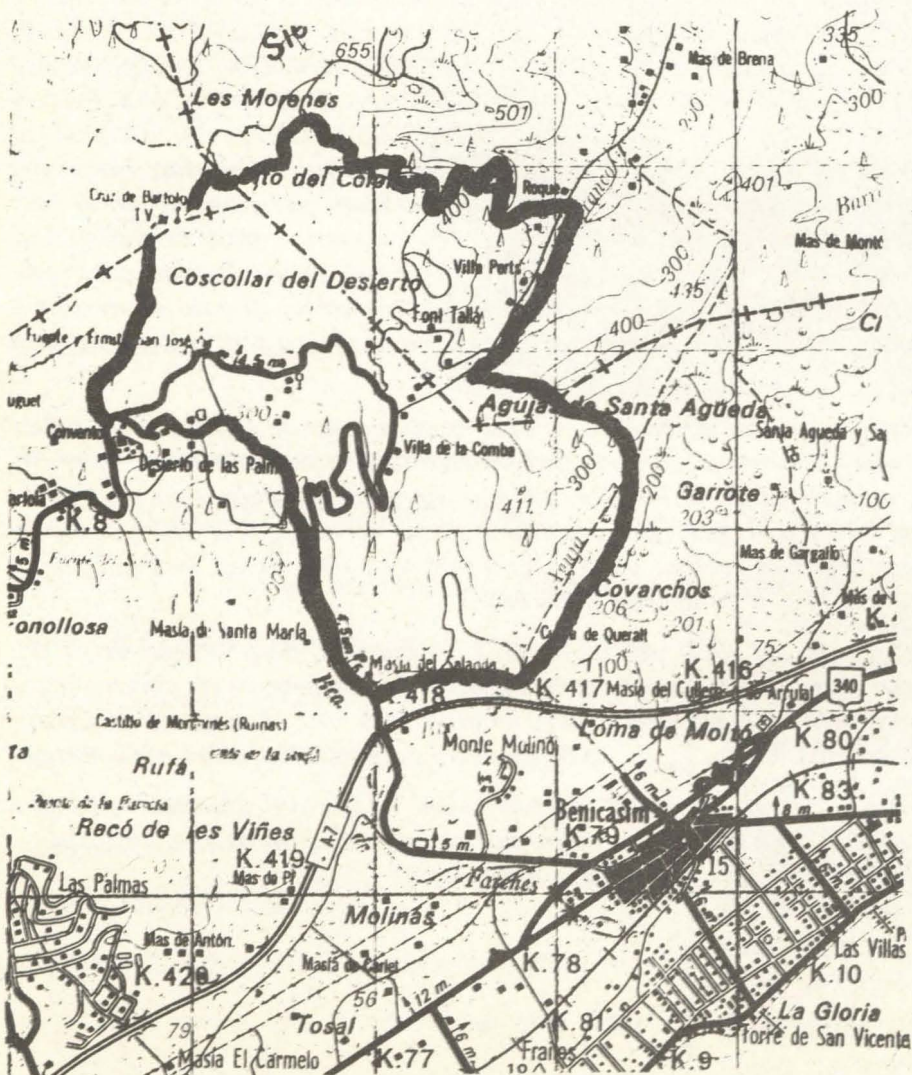
En aquest punt hi ha una curva tancada a la dreta, a l'esquerra hi ha un petit mirador que és una llosa gran, on hom pot seure i, mentre recupera l'alé perdut a la pujada, troba motius per seguir vivint la pau i l'espectacle que no té preu. Després tornem a la pista que continua pujant, encara que no tan fortament; a l'esquerra deixem la pista que puja a les antenes del «palomar»; nosaltres continuarem fins el coll

01.35' 00.09'

Abans d'entrar al coll que fa el canvi de vessant, a l'esquerra hi ha una antiga pista o «troxa», que puja en forta pendent fins arribar a la pista que ve de les antenes del «palomar»; continuem per la pista en la direcció del Bartolo, que ja es veu al davant.

01.41' 00.06'

En el coll que hi ha abans d'aplegar al Bartolo, a l'esquerra neix un sender que ve del «palomar», que puja molt costerut fins el Bartolo.

01.44' 00.03'

Arribem a l'ermita del Pare Bartolo, del convent dels pares Carmelites; és una construcció senzilla que ha tingut alguns retocs; al costat, abans que hi hagueren antenes, hi havia una creu que va ser trencada per la incivilització de la Guerra Civil.

Ara es pot veure una reproducció moderna d'aquesta creu, digna que la pagués el poble de Castelló, i que, a causa de les antenes, està un poc més a la dreta baixant al Convent, que es veu baix; la veureu de seguida des del mateix Bartolo. La montanya també es diu Mont Soliu, però aquest és un nom que utilitzen sobretot els mariners.

Baixem per la carretera asfaltada en direcció del convent dels Pares Carmelites.

01.47' 00.03'

El sender baixa fort per la dreta; el seguim.

02.06' 00.13'

Arribem a la carretera asfaltada que, des del convent, puja al Bartolo, continuem baixant-la.

02.13' 00.07'

Arribem a la carretera de Benicàssi-Castelló; la seguim per l'esquerra en direcció de Benicàssi; a pocs metres ens desviem a la dreta per l'entrada del restaurant.

02.18' 00.05'

Uns metres abans d'arribar al restaurant, a l'esquerra, baix del bancal hi ha una caseta i neix un sender que baixa, passa per baix, a l'esquerra del restaurant, segueix baixant i passa pel costat d'antigues capelletes, com les dels calvaris dels pobles, i habitatculs que possiblement utilitzaven els antics freres per pregar; el paratge és curiós i impressionant, el silenci ens transporta al moment de la seua construcció, i, si la teua imaginació no és encara adormida, podràs descobrir l'espiritualitat del lloc i, així mateix, les litanies dels prescs.

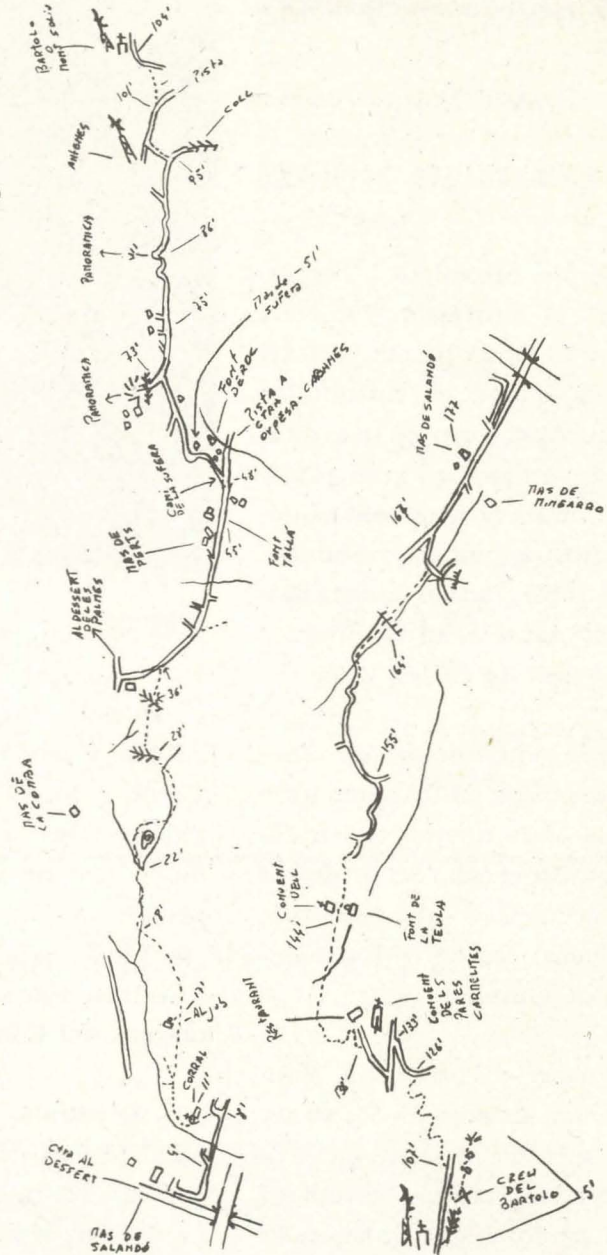
02.24' 00.06'

Arribem a les runes del que va ésser un important centre d'espiritualitat; ací és molt important deixar lliure la imaginació, seure i, amb música de cants gregorians, veure desfilar, com a una processó, els esperits dels antics freres, coberts pels hàbits de tela crua, amb les mans recollides al pit.

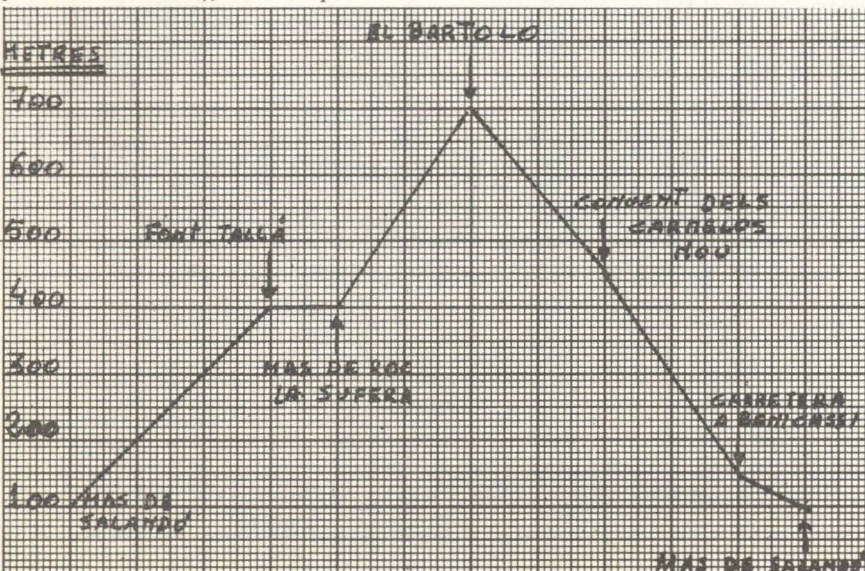
El sender continua, per davant de l'espaldany del convent, encara en peu (cosa rara, perquè es veu que més d'un ha anat a arrencar les pedres de les arcades), baixa un poc i allà

LEGENYES

- == PISTA O CTRA
- PISTA ABANDONADA
- SENJA
- BARRANC O Riu
- COLL - CANBI DE VESSANT
- MAS - CASA - CORRAL
- FONT ALJUB
- VISTA - PANORAMICA
- PRESA
- ERMITA - CONVENT - ESGLESIA
- ANTENA
- PONT - PAS
- lloma i muntanya

BENICÀSSI (MAS DE SALANDÓ)
 FONT TALLA BA - BARTOLO - DESERT DE LES
 PALMES - BENICÀSSI (MAS DE SALANDÓ)

comença una pista que baixa; aquesta arriba a un barranquet i es torna destrossada, continuant per l'esquerra; dalt de nosaltres, ja tenim la carretera de Benicàssi al Desert.

02.44' 00.20'

Arribem a una xicoteta presa; el sender, un poc perdut, continua per l'esquerra, per sortir a una pista que, en pocs metres, seguint-la per l'esquerra, ens deixa.

02.47' 00.03'

Continuem baixant la carretera asfaltada, en direcció de Benicàssi.

02.57' 00.10'

Apleguem al mas de Salandó, on havíem deixat els cotxes al sortir.

PERSONATGES ESTELARS

AVUI:

FRANCESC ESTEVE I GALVEZ

Sempre benvolgut i entranyable, el professor Francesc Esteve i Gálvez forma part del Castelló d'avui, ell, historiador i arqueòlec, sempre ha estat gran investigador i gran coneixedor de les nostres comarques i la nostra cultura, i també, sense dubte, l'**excursionista més veterà**; actualment és director del Museu de Belles Arts.

Vam tenir l'honor de seure una vesprada en l'Ateneu amb ell i la colla que en el seu dia van buscar el caliu del professor per començar el que avui coneixem: el Centre Excursionista de Castelló.

A poc a poc ens vam remontar als anys 55-56; va ser una xerrada on es palpava l'esperit emprenedor i entusiasta de les persones que donaren les primeres passes del Centre...

Molts van ser els detalls i les anècdotes que sorgiren i recordaren entre Don Paco i Frederic Albert, Vicent Forcada, Tomás Carot i Josep Lluís Viciano; realment ens va passar el temps molt ràpid recordant els temps passats.

—Don Paco, quins són els orígens del Centre?

—**D'entrada s'ha de diferenciar L'Agrupació Excursionista del temps de la República i la de l'any 55... No hi ha cap nexa material ni legal. No més un**

delar i unes coincidències. Després de la Guerra no va quedar res. La continuïtat no haguera estat possible donades les circumstàncies.

—També es va formar part del Centre Excursionista de València...?

—Sí, la cosa va ser que aquests joves (referint-se a Frederic i els altres) van venir a trobar-me perquè sabien que m'agradava l'excursionisme. Ells havien tingut problemes perquè per eixir d'excursió

SCHWEITZ
SEGUROS

COMPANYIA ANÒNIMA D'ASSEGURANCES

José María Verdés Cid
DELEGAT PROVINCIAL

els demanaven legalitzar-se com a entitat esportiva, aleshores jo coneixia gent del C. E. de València i allí els vaig adreçar.

»Així es va funcionar una temporada. Després, per raons de delimitació territorial, tenien de legalitzar-se en Castelló i llavors van aparèixer els problemes.

—Quina mena de problemes?

—A Castelló, teníem la OJE (del Movimiento), també l'OAR (del Clero), segons les autoritats d'aleshores aquestes ja feien activitats per joves i esportives. No veien la necessitat del Centre.

—I quina va ser la seua participació en aquests moments?

—Jo avalava aquests joves, anava a parlar amb les autoritats; José Antonio García Noblejas era aleshores governador civil, i després de molts avatars ens va legalitzar, i es va constituir el C. E. C.

I de moment, l'any 55, deixem la història, una història que prompte farà 40 anys i, com diu el Professor Esteve, la van començar uns xics que tenien curiositat de veure coses. Curiositat que avui continua; per això ens retrobarem més vegades, per saber de la seua experiència i de las seues coneixences sempre enriquidores.

També, aprofitant l'avi-nentesa d'aquesta xerrada, agraïm a tots aquests amics la tasca encetada, ja que aquesta iniciativa ha marcat una fita en el manteniment de l'excursionisme a Castelló durant tots aquest anys.

Gràcies, amics.

**US ESPEREM
A LA
FESTA DELS
40 ANYS.**

**ROSA GARCIA
MEMBRE DEL C. E. C.**

En record del nostre amic VICENT MATEU

MÉS PUR QUE TOT

*Més pur que tot, el buit que vas deixar
i la teva presència en les coses.*

*Ara et tenim, impalpable, en la fresca
simplicitat del gest,
al centre del silenci,
i, per amor, en l'amor que revela
l'oasi inesperat.*

*No et distancïis;
el teu estar completa el nostre viure,
li dóna plenitud, sentit i força
i'en fa l'espai en què tot ho podem
imaginar perfecte.*

MATERIAL D'ARXIU

1961: ESCALADA AL PENYAGOLOSA

L'any 1961 dos escaladors del CEC, Ferran Guallart Ramos i Josep Lluís Viciano Agramunt, ens preparem per a fer realitat un vell projecte: obrir una via en la paret SE del Penyagolosa. Mentre el primer es prepara físicament allà on fa la «mili»,

Foto: MIQUEL TOMAS

a l'altre la normal activitat muntanyera, marxa i espeleo sobretot, el manté en condicions. Reunits, finalment, i com a prova de preparació, decidim obrir alguna via pels voltants de Castelló. El 25 de juliol en fem una a la Botalària. Pensem fer-la en artificial, però la fem tota en lliure per zones pobres en preses i de dificultat extrema. El 30 del mateix mes aprofitem la vesprada per a fer-ne una al Castellet, la nostra escola d'escalada, i obrim la del Racó de la Roca Llisa, on superem un pas llarg sense preses, mitjançant escalada artificial. La preparació és excel·lent.

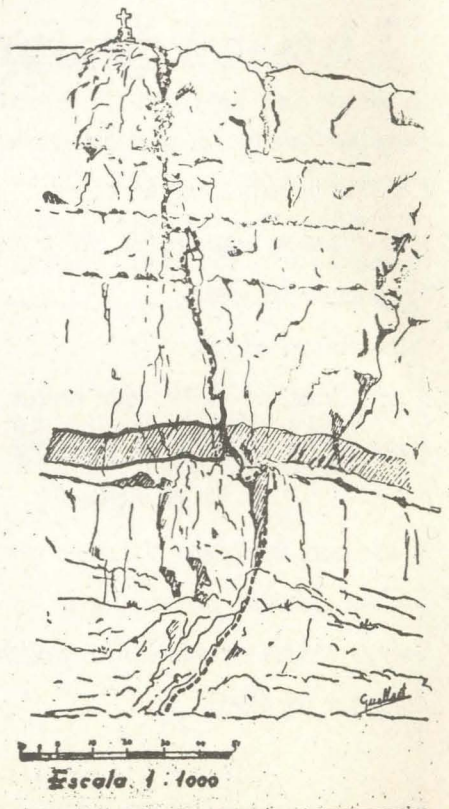
Poc després comencem les nostres activitats d'agost; en autobús fins el Castillo de Villamalefa, on iniciem la marxa dedicada a espeleologia: Cueva de la Marecilla, la Cimorra, Sima del Altís, Cueva del Moro, Cueva de la Guerra i les Coves del Carbo. La marxa és dura per la gran quantitat d'equip, entre escalada i espeleo, que transportem. Ella i l'exploració subterrània són un entrenament fort, que fa que el dia de la nostra escalada el prenguem com una jornada de descans. El dia 11 d'agost el passem en pujar des de les Coves del Carbo

a la Coveta del Portellàs, on bivaquarem. Per Marzén, les Camales i la Cambreta ascendim lentament i entre la boira arribem al Portellàs, on convergim amb l'altre de la partida, el meu germà Toni, que prendrà notes de l'escalada i, en cas de necessitat, buscarà ajuda. A la Coveta del Portellàs preparem els materials per a l'endemà. Els temps són de gran pobresa d'equip i els claus o clavilles són desesperadament iguals. Hi ha poca varietat, encara que hem reunit un conjunt de 20 claus i 23 mosquetons, que després resulta excessiu. Els estreps són de fusta i corda, rudi-

mentaris i pesats, i alguns no més d'anxes de corda vella, molt poc de fiar.

I arriba el dissabte, 12 d'agost. Després d'un desdormit fort, a bona hora descendim a la carrera pel sargallar cercant el peu de la paret. Al peu de l'esperó, on comença la dificultat, ens encordem amb la corda de cànem de 40 metres. Seguirem la nostra tàctica habitual d'alternar-nos al cap de la corda. A les 7'55 comença el primer. La roca és tren-callosa i salten preses, però lentament supera el tram. Posa un estrep a la part superior del llarg i fem reunió a l'estreta cingla que passa la paret de part a part i que ací té més de 2 metres d'ample.

Seguim en un llarg de corda curt, en travessar a l'esquerra, i nova reunió. D'ací novament iniciem l'ascensió, pel badall que fa la via escollida per a superar totalment la impressionant paret. Primer per ell i

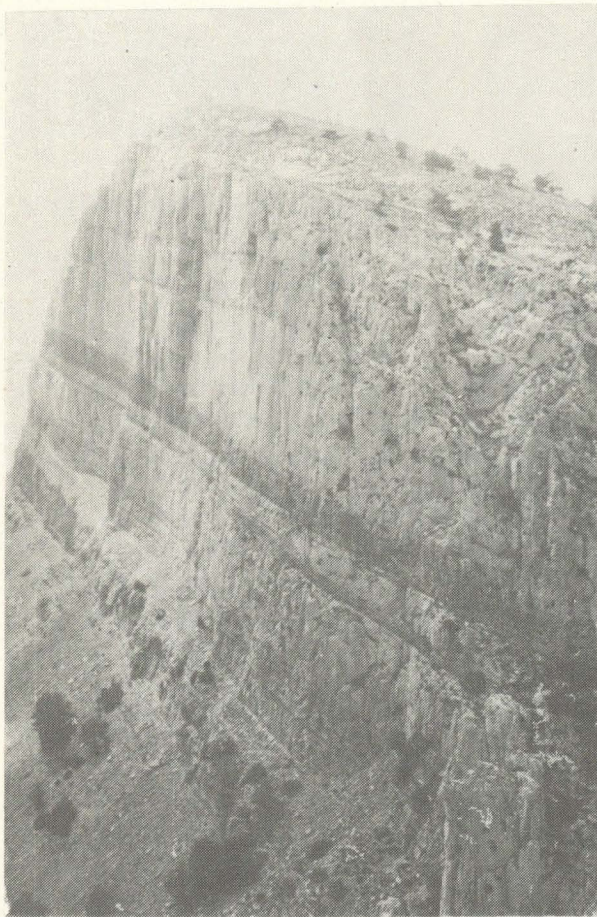

Foto: JOSEP LLUÍS VICIANO

després per fora, però utilitzant-lo com a presa lateral per al braç esquerre, el qual permet un avanç relativament ràpid, fem el llarg de corda. La «faixa roja» és bona i es passa bé. Un pas delicat es supera gràcies a una lloseta empotrada en el badall, que és utilitzada com a presa per a mantenir l'equilibri i aprofitar unes preses de peu, inclinades però de bona adheència. Per a que el primer de corda arribi al punt de reunió l'altre ha d'ascendir uns 5 metres. Finalment, es fa la reunió en un replanellet on cabem els dos molts justs. Com que anem bé d'hora, les 11'26, i no tenim ninguna pressa, ja que no es tracta de competir amb ningú, esmorzem allí, encarats al buit i assegurats per una bona escarpa, que després costarà uns 20 minuts recuperar-la, per haver-se reblat la punta.

Nou llarg de corda, curt, d'uns 10 metres, amb roca quartejada i preses que salten i has d'aprofitar-les carregant el pes sobre elles, sense estirar i no més per a mantenir l'equilibri. Fem reunió, ja que el que segueix és preocupant, extremadament difícil, i caldrà estudiar-ho un poc abans de decidir-se a passar. El badall ací és inaprofitable i cal intentar el pas per un pany llis.

Provem a la dreta, però allò no millora i llavors ho intentem per l'esquerra. Els claus entren poc i no són segurs. És ací on en perdem dos, un al clavar i l'altre al recuperar-lo. Les preses són poques, soltes i herboses, i posem un parell d'estreps. Lentament es supera el pas. Les màximes dificultats estan entre els plans d'estratificació visibles en la part amuntera de la paret. En les presses per iniciar el pas el cap no ha pres material suficient i aquest ve just per arribar a la reunió, on clavem el que resta: un clau curt i l'escarpa. La reunió la fem repartits entre dos replanellets separats per uns 4 metres en vertical. El superior té no més 30 cm., format per pedres que es menegen. Com que la via es decanta a poc a poc a l'esquerra, tens

als peus tota una caiguda directa, sense tocar roca, fins la gran terrassa propera al peu de la paret.

De la reunió en amunt segueix una roca llisa, que ens preguntem com la superarem quan arribi l'hora, però després es passa prou fàcilment aprofitant un clavill vertical com a presa lateral i unes menudes, de dit, que té la llosa. Després la roca millora molt, és segura

i té bones preses. Segueix decantant a l'esquerra, cada vegada més aeri, i sense dificultat es supera en lliure un pas extraplomat. Fem reunió a la mateixa vora de la vertical, assegurats per un clau que no «canta» al clavar-lo, però que és bo per la direcció d'on li vindrà el cop en cas de caiguda.

La seguida és fàcil, tirada i mitja de corda per un gorgonxo o regata inclinada, on no cal clavar ni prendre cap precaució especial. Per ella arribem al cim, al molló amb la creu refet pel CEC l'any 1959 sobre el vèrtex geodèsic. Són les 4 de la vesprada i tot està emboirat.

Acabem el dia buscant els dos claus caiguts, que no trobem, i de nit, per la Banyadera, Benages, les Xiquetes i la Font del Grèvol, fem cap a l'Avellanar, on estan les tendes de l'acampada del CEC, amb els companys i amics.

En total vam clavar 22 claus, dels quals 14 eren de seguretat d'escalada, d'ells alguns més per a donar moral que d'alguna efectivitat, 3 per a posar els estreps i 5 per assegurar les reunions. L'horari, 8 hores i 5 minuts, s'hagués pogut reduir entre 2 i 3 hores si no s'hagués dedicat excésiu temps a recuperació de material, ja que en la paret no va quedar ningun clau, ni fet l'esmorzaret a mitja via. També portàvem excésiu material per al que després vam utilitzar i el frec de la corda de cànem frenava prou, malgrat que clavàrem poc en general. Pels llargs de corda li calculem a la via una altura d'uns 180 metres.

Josep Lluís VICIANO AGRAMUNT

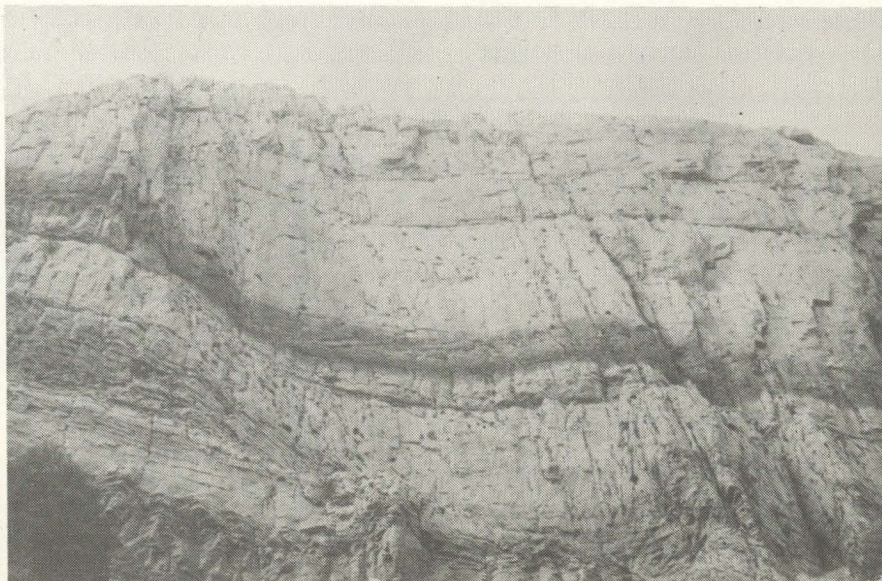

Foto: JOSEP LLUÍS VICIANO

RELACIONS AMB ALTRES ENTITATS

ASSOCIACIÓ CULTURAL «LA BALAGUERA» POBLA TORNESA

Pic Negrell

Foto: ANNA BUESO

Neix com a tal associació l'any 1969, tot i que havia estat funcionant des de molt abans amb altres noms.

Publica trimestralment el butlletí «Montornés» i compta al voltant d'un centenar de socis.

Dins de les activitats cal destacar les següents:

- Mostra micològica.
- Recollida i mostra de plantes medicinals.
- Exposició de pastes i dolços típics de la Poble.

- Recollida i conservació de tot tipus de tradicions populars.
- Activitats teatrals.
- Excursionisme.

La secció d'excursionisme realitza al llarg de l'any un conjunt d'eixides cícliques com són:

- Anar a Sant Miquel de Moró el quart diumenge de Quaresma.
- Pujada al Desert de les Palmes el Diumenge de Rams.
- Marxa a peu a Penyagolosa a la tardor.

D'altres excursions bimensuals per distints indrets de la província i Terol.

Caldria afegir que dins de la seva senzillesa, l'Associació funciona com un conjunt ben avingut i amb inquietuts que evidencia la forta participació dels seus membres a totes les activitats programades.

3

BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ
CULTURAL LA BALAGUERA

AVUI PARLA...

PASCUAL FUSTER

Enguany Pascual Fuster ja ha realitzat un somni; concretament, el 13 de gener, va pujar al cim de l'Aconcagua, 6.959 m. A més a més ha tingut el detall d'obsequiar-nos amb aquest article. Gràcies i enhorabona.

• • •

ACONCAGUA '94

L'ACLIMATACIÓ COM A ELEMENT FONAMENTAL A 6.959 M. D'ALTURA

L'ascensió al Cerro Aconcagua per la ruta normal no comporta dificultats tècniques serioses, encara que, per això, no es deuen subestimar, ja que hi entren en joc factors molt importants, si tenim en compte que es tracta de la muntanya més alta del Continent Americà. Cal dir que, cada any, els accidents es succeïxen, mortals fins i tot, en la ruta normal, justament per haver subestimat aquesta muntanya.

Montanyers experts ens asseguren que l'Aconcagua representa, psicològicament i física, alguns centenars de metres més; sembla ser que està situada en una zona de baixes pres-

Cim Sud Aconcagua, 6.930 m.

sions, i per això els efectes de l'altura s'hi agreugen, i això, unit al paisatge desèrtic (els petits matolls vegetals desapareixen als 3.500 metres), a la sequedat extremada de l'ambient, a la quasi inexistència d'aigua potable (l'aigua del riu Horcones és marró, degut a la gran erosió existent), al fred, als vents molt forts, a les tempestes repentines, etc., és el que fa que l'Aconcagua exigeixi una bona preparació física i psíquica, i així mateix el material apropiat.

En aquest article he volgut sintetitzar de la manera més esquemàtica possible l'ascensió que vaig realitzar, considerant-la com la història d'una aclimatació... i també una informació útil, tot i que, naturalment, es tracta

d'un cas particular (fins i tot és normal passar més dies en l'ascensió), ja que pense que pot servir d'exemple de com s'ha de plantejar l'acimatació a l'Aconcagua, i sempre tenint present que això, el montanyer ho deu variar doble la marxa, a mesura que se n'adone dels símptomes al seu cos.

Quan apareix el Mal Agut de Montanya amb símptomes persistents, cal descendir, ja que aquests indiquen que hi ha una mala aclimatació; normalment, en descendir, es millora dràsticament i es poden evitar complicacions greus, com ara l'edema pulmonar o l'edema cerebral (un dia abans d'arribar jo, una dona alemana va morir a causa d'un edema cerebral;

BANCAIXA

Castelló - Caixa d'Estalvis de València, Castelló i Alacant

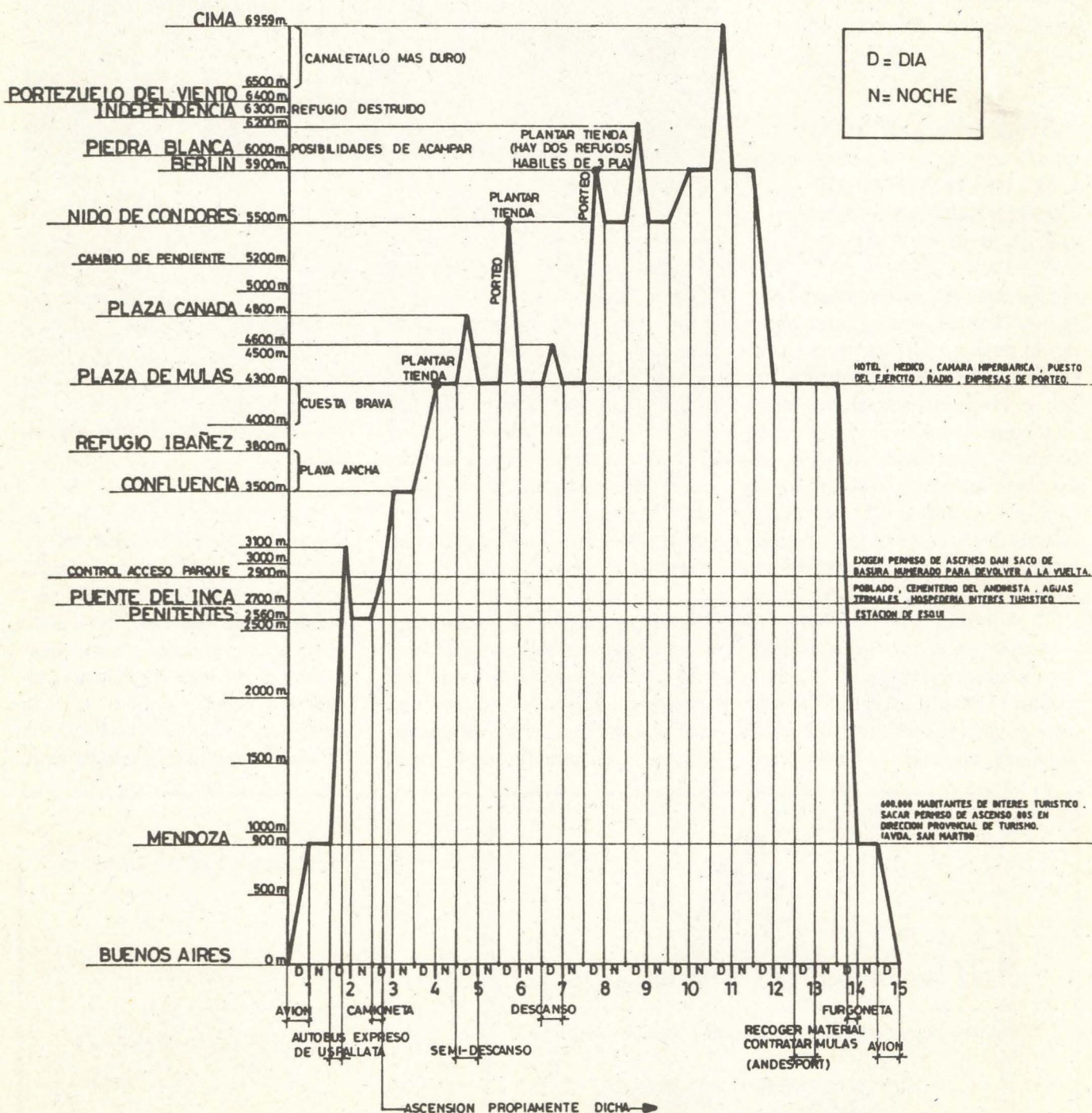
un valencià, que ja es trobava a Plaza de Mulas, a 4.300 m., va patir un edema pulmonar i va haver de ser evacuat).

La taula següent ens pot servir d'orientació:

SIMPTOMA	PUNTEIG
Cefalea	1
Angúnia	1
Insomni	1
Vértigs	1
Cefalea que no cedeix amb aspirina	2
Vòmits	2
Disnea de repòs	3
Fatiga anormal o molt intensa	3
Disminució de la diuresia	3

SUMA PUNTEIG: 1 a 3 - GRAU DE MAL AGUT DE MONTANYA: Lleu - CONDUCTA A SEGUIR: Aspirina o paracetamol. 4 a 6 - Moderat - Aspirina, repòs o aturar ascensió. Major que 6 - Sever - DESCENDIR. * Adaptació de les recomanacions de la ARPE. França.

Seguint amb aquest tema, m'agradaria donar alguns consells basats en la meua experiència personal:

— Les cremes de protecció solar (que han de ser potents) i de protecció labial s'han d'utilitzar des del començament i de forma continuada. La pell cremada i els llavis destrossats són molt freqüents, ja que la sequedat de l'aire és extremada (a 4.000 metres la humitat és no més d'un quart del seu valor al nivell de la mar).

— Cal beure de 3 a 5 litres d'aigua diaris per tal de mantenir-se ben hidratat.

— Cal portar potabilitzador d'aigua. A Plaza de Mulas, l'aigua és de *desgel*, i s'agafa de petits rajolins d'aigua que arrosseguen partícules de terra; més amunt cal aconseguir l'aigua derretint la neu i, aleshores, s'hi deuen aportar les sals que li manquen (fent sopa, infusions, amb begudes isotòniques, litines, etc.). Potabilitzar l'aigua és indispensable, car una diarrea ens obligaria a abandonar l'ascensió, ja que la deshidratació en aquest cas és gairebé segura.

— Durant la nit hem d'intentar protegir la cantimplora, cobrint-la amb fundes, per tal que l'aigua no es congele, sobretot a les darreres etapes, ja que durant el dia, fins i tot amb bon temps, triga en descongelar-se. Si convé, caldrà podar la cantimplora dins del sac de dormir.

— És clar que un altre factor important és l'alimentació, que deu ser rica en calories, variada, fàcil de digerir, transportable, poc fràgil, poc voluminosa, lleugera i fàcil de cuinar. Un montanyer que pese 70 Kg. con-

sumeix 9.000 calories per dia durant un dia d'ascensió. Si tenim en compte que l'apetit disminueix amb l'altura i ens tornem *pereosos* a l'hora de cuinar, caldrà mentalitzar-se i menjar. El menjar liofilitzat és molt pràctic, i també els fruits secs, pastilles de xocolata, etc.

— Cal portar una gran quantitat de caramels per la gola, car arriba a irritar-se tant degut a la sequedat de l'ambient que fins i tot costa de parlar, i fa mal en empassar-se la saliva.

— Les ulleres de sol també són necessàries, ja que es pot produir *ceguera* transitòria degut a la llum del sol i al seu reflexe damunt la neu; si les ulleres porten protector solar, encara millor.

— Amb l'altura l'insomni és freqüent (a partir de 5.000 ó 6.000 metres); això, junt amb la fatiga que produeix la manca d'oxígen, ens obliga a abordar les darreres etapes el més descansats possible, ja que, en cas contrari, caldrà baixar abans d'arribar. A més, cal fer reserva de forces per tornar; encara que sembla mentida, s'han donat casos de persones que han hagut de ser rescatades per haver caigut esgotades durant el descens del cim. Així és evident que cal romandre per sobre dels 6.000 metres el menys temps possible.

— Cal anar carregat amb el mínim material necessari, és a dir, que no cal dur res superflu.

— El darrer dia de l'ascensió cal matinar molt i sortir de nit, per poder arribar a la temuda Canaleta amb temps al davant i fer-li front amb molta paciència. Cal tenir en compte que, fins i tot els dies més clars, per la vesprada el cim es nuvola i es formen tempestes de neu i vent blanc; així doncs, per tenir una mínima garantia de bona visibilitat, cal intentar ésser al cim abans de les 14 hores.

Amb tot això i el que ja sabeu, ja esteu preparats psicològicament per pujar a l'Aconcagua; ara no més cal un poc de treball. **FORÇA!**

No vulguera acabar aquest article sense agrair abans a alguns membres del C. E. C. la seua col.laboració, sobretot a Vicent Climent, Carme Calaforra i Arturo Baltanás, que en va ajudar a completar la farmaciola de manera desinteressada.

Aconcagua - Cara Sud

INDICACIONS PRACTIQUES PER A LA MARXA

• NORMES DE COMPORTAMENT AL MEDI NATURAL

Cada dia que passa hi ha més gent que va al camp i a la montanya durant el temps lliure, per tal de gaudir dels valors que el medi natural ofereix. Les normes següents no són per coartar la llibertat d'aquesta gent, si no per que tots siguem conscients de que la nostra visita ha de causar el menor impacte possible en la natura, per tal de mantenir inalterable

l'equilibri natural de la zona, i per que puguem continuar visitant els llocs naturals en les millors condicions.

Vet aquí doncs aquestes normes, que no són gaire difícils de seguir i no disminueixen el dret que tots tenim a gaudir de la natura:

1.—Hem de tenir sempre en compte que el lloc per on passem és un àrea privilegiada per observar i gaudir de la natura.

No molestem els animals tant pel que fa als silvestres com als domèstics, en llur vida tranquil·la; ni les gentes que viuen al camp, en llurs tasques, perquè no tinguin un mal record de nosaltres, que, al cap i a la fi, anem a invadir-los.

2.—El soroll (en qualsevol de les seues manifestacions) pertorba la fauna, i a més fa més difícil que puguem veure animals salvatges. Per

evitar això, no portarem aparells de música, utilitzarem un to de veu adequat i evitarem qualsevol agressió acústica.

3.—La gran pressió que sofreix el medi natural pot disminuir si no ens emportem massa «records» (flors,

insectes, fòssils, etc.). Si tots ens emportéssim el que vulguéssim, això podria alterar greument l'ecosistema. Els millors records que ens po-

dem endur són unes bones fotos.

4.—Els incendis estan destruint darre-rament la major part dels boscos. Per això no més hem de fer lloc a les barbacoes preparades amb aquesta finalitat, en cas de que en trobem al nostre camí. Així mateix evitarem fumar i, quan ens siga imprescindible, ens assegurarem que la burilla i el llumí han estat perfectament apagats.

5.—La fauna ha d'ésser observada causant-hi el menor impacte possible. Evitarem apropar-nos excessivament als animals, sobretot si es troben en període de nidificació o de cura de les cries. Un dels accessoris més útils per anar a la montanya són sense cap dubte els prismàtics, i així mateix les guies de fauna i flora, a fi de poder anar coneixent les diverses espècies que anirem veient.

6.—Evitarem llençar residus per terra, per pocs que siguin, i per això portarem sempre bosses pel fem. De vegades pensem que les restes de productes alimenticis es degraden o se'ls mengen els animals sense que facen cap mal. Això és un error, ja que,

- Cal emportar-se sempre les deixalles a casa, en una bossa de plàstic o a on sigui (igual que l'hem portada). Tot menys deixar-les escampades per arreu.
- Tampoc no hem d'enterrar-les, ja que els animals, gràcies al seu olfacte les troben sempre i les deixen al descobert.

9.—És molt important que la població rural del lloc per on passem no acuse massa la nostra presència, i per això haurem de respectar i saber valorar els seus sistemes i recursos de vida.

10.—Als nostres desplaçaments procurarem utilitzar vehicles col·lectius. Així estalviarem energia i reduïrem la contaminació ambiental; així, i amb l'ajut d'una bona programació de l'excursió podrem aprofitar millor el nostre temps lliure durant les sortides.

I recordeu: Les deixalles cap a casa!

per exemple, la fruita que ens mengem ha estat tractada amb biocides i, si ens deixem les peles, els animals que se les mengen acumularan al seu cos aquells biocides.

7.—Sempre haurem de caminar pels senders per tal de respectar tant com puguem la vegetació natural. Els camins originals acabaran perdent-se si acurtem i fem nous camins, que aleshores esdevindran torrenteres a l'època de les pluges, deteriorant així el paisatge.

8.—No hem de rentar mai cap estri amb l'aigua dels rierols i llacs, ni amb detergent ni sense. Els rentarem en arribar al poble més proper, on segurament hi haurà una depuradora d'aigües.

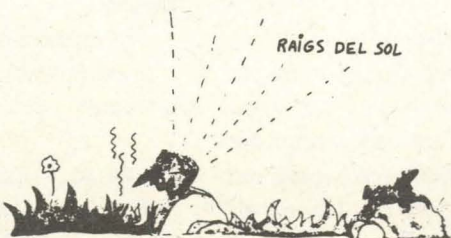
DOLORS USO

De cap manera no s'ha de llençar sabó al riu o als rierols.

-Nosaltres que estimem la natura, sabem que s'ha de mantenir net el lloc en el qual acampem, sense llençar llaunes, ni vidres, sense arrancar branques dels arbres ni contaminar les rieres.

-És veritat, perquè els vidres, a més de tallar-nos, poden fer de lupa i ocasionar un incendi.

ACTIVITATS PER AL PROPER TRIMESTRE

Explicació dels signes:

□ Activitat programada especialment per joves o xiquets.

- * Marxa de dificultat lleu.
- ** Marxa de dificultat mitja.
- *** Marxa de dificultat forta.
- **** Marxa de dificultat molt forta.

NOTA IMPORTANT: En tots els casos s'ha de passar pel CEC per obtenir informació complementària sobre les activitats i per confirmar les dades i dates del programa.

A B R I L

(DIES)

9 i 10.—*Mont Caro - Carlares - Beseit - Pantà de Pena - Sant Miquel d'Espinalvà - Fredes.*

Excursió: Fredes - Castell de Cabres - Herbes

Foto: ANNA RODA

Cal portar l'esmorzar i dinar del dia 9; a Beseit, on dormirem, es pot comprar el menjar del dia 10. No cal portar sac de dormir, ja que es pot passar la nit a la fonda de Beseit; aquesta, però, és una qüestió a concretar.

Hora d'eixida: 6 h. del dematí des de la Farola.

Qualificació: ***.

16.—*Pujada a peu en una jornada a Penyagolosa.*

Aquesta activitat, ja tradicional entre les que organitza el CEC, està reservada per aquelles persones que consideren que podran aguantar-la. No obstant, i com en altres anys, hi haurà un equip de recolzament per si hi ha algú que no puga continuar i/o es vulga retirar.

Cal estar ben preparat, ja que és una marxa molt dura.

Hora d'eixida: 5 del dematí des de la Plaça de Sant Roc.

Qualificació: ****.

□ 16.—*Onda - Penyes Aragoneses - Onda.*

Visita a un indret singular de la Serra d'Espadà. Cal portar esmorzar i dinar.

Horari d'eixida: 9 del dematí des de la Pl. Borrull (autobús Castelló-Onda).

Horari de tornada: 18 h. 55' a la Pl. Borrull (autobús Onda - Castelló).

Preu: El del transport públic.

23 i 24.—*Montserrat.*

Aquesta excursió està pensada per a que puguem participar-hi tota mena de persones. Es faran excursions per la serralada de Montserrat, però qui no vulga fer-les pot quedar-se pels voltants del Monestir.

Encara cal concretar on es dormirà i la qüestió del menjar.

Hora d'eixida: A concretar.

Qualificació: *.

M A I G

(DIES)

30 d'abril i 1 de maig.—*Peregrins de Catí - Castellfort.*

Aquesta activitat consisteix, com tots ja sabeu d'altres anys, en seguir la peregrinació que es fa a Sant Pere de Castellfort des de Catí. Cal inscriure's primer per tal de saber la gent amb la qual es compta per tal d'organitzar-la.

Hora d'eixida: A concretar.

Qualificació: **.

7 i 8.—*Actes 2on Centenari Mesurament Meridià.*

Com ja sabeu, aquest any estem celebrant amb el Centre Excursionista de Catalunya, amb la col.laboració d'un grapat d'entitats, entre les quals ens trobem nosaltres, el 2on Centenari del Mesurament del Meridià. Entre les activitats organitzades, i de les quals el CEC va organitzar al mes de febrer d'enguany la pujada a l'Encanadé, ara, i organitzat pel club de muntanya de Castelló, es farà, el dia 7 pel matí, la pujada al Bartolo; per la vesprada hi haurà una ofrena floral segurament a la tomba de l'astrònom Pierre Méchain al Passeig Ribalta i, a més, una conferència (encara està per concretar el lloc) a càrrec de Daniel Gozalvo, en la qual es glossarà la figura d'aquest important científic que va morir a les nostres terres, treballant en el mesurament del Meridià, primer pas per a la creació del metre que avui tots coneixem.

El dia 8 es farà la pujada al pic d'Espadà, un altre dels eixos que es van utilitzar per fer l'esmentat mesurament.

Oportunament us informarem del que cal fer per apuntar-se a aquestes activitats.

14 i 15.—*Ruta del Alto Tajo.*

El dia 14 farem el recorregut següent: Peñalén - Collado Somero -

Excursió: Caro - Pauls

Foto: PASCUAL FUSTER

Laguna de Taravilla - Chorreras, que es troba al GR-10. La durada de la marxa és de 6 hores, sense massa desnivells.

El dia 15 farem el recorregut següents: miradors del Barranco de la Hoz - Baixada a Río Gallo - Hermita de la Hoz. La durada de la marxa és de 3 hores 30 minuts.

Hora d'eixida: A concretar.

Qualificació: ***.

21, 22 i 23.—El Centre Excursionista de Catalunya ens envia aquesta informació:

- **Cicle d'excursions i actes culturals.**

SEGON CENTENARI DEL
MESURAMENT DEL
MERIDIÀ DUNKERQUE-
BARCELONA.

EXCURSIÓ A MALLORCA

Dissabte, diumenge i dilluns:
21, 22 i 23 de maig de 1994

Viatge: amb avió.

Sortida de Barcelona: Dissabte, 21 de maig, a les 8 h. 20 min. del matí.

Dormir: A les cel.les del santuari de Lluc (Serra de Tramuntana).

Excursió a la mola de s'Esclop i el puig de Galatzó (diumenge).

Tornada cap a Barcelona: Sortida de Ciutat de Mallorca, el dilluns, 23 de maig, a les 16 h. 25 min.

Preu: 22.000 ptes. (Viatge amb avió, anada i tornada, autocar els tres dies, dormir en el santuari de Lluc.)

Preu no soci: 26.000 ptes.

Inscripcions fins el dijous, 28 d'abril de 1994.

Pirineus de Ossa

GR-11 prop de Pineta

Inscripcions i informació:
CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA. Secció de Muntanya. Carrer Paradís, 10, pral. 08002 BARCELONA. Tel. (93) 315 23 11. De dilluns a dijous, de 7 a 2/4 de 10 del vespre.

Reunió informativa: Dijous, 28 d'abril, a les 8 del vespre a l'aula Pompeu Fabra.

□ 21.—*Estanys d'Almenara.*

Recorregut per aiguamolls costaners. És convenient dur prismàtics, per poder observar les aus.

Cal portar esmorzar i dinar.

Hora d'eixida: 8 h. 20 min. del dematí des de l'estació de RENFE.

Hora de tornada: 19 h. 30 min. a l'estació RENFE.

Preu: El del transport públic.

29.—*Travessa de les Agulles de Santa Agueda.*

Encara que siga una excursió d'un dia, no per això cal pensar que és una excursió fàcil.

Cal estar mitjanament preparat per fer-la.

Cal portar esmorzar i dinar, i en funció de la gent que s'inscriga, veurem si ens convé o no llogar un autobús per nosaltres sols des de Castelló.

Hora d'eixida: 8 del dematí des de la parada dels autobusos a Benicàssim.

Qualificació: **.

CALENDARI DE PEREGRINACIONS I ROMERIES DE LA PROVÍNCIA DE CASTELLÓ (3)

ALVAR MONFERRER I MONFORT

• RECORD INEVITABLE I AMOROSIT

Aquestes col·laboracions naixquen de la invitació i la dèria per les coses de la nostra terra d'un dels tipus humans més cabals que ha pogut donar Castelló. Com tots haureu endevinat em referisc al nostre amic VICENT MATEU. Ell m'esperonà a escriure-les i s'encarregava de donar-me la murga quan venia el temps de lliurament, les recollia i us les portava. Bona cosa d'anys que ens espere, tot i que el seu estel hi serà guaitant-nos des del redòs que li ha parat el Pare. Des d'ara més l'imaginaré, la seua presència segueix inevitable i amorosida, fent-me comentaris sempre curiosos i encuriosits i, a soles, no siga que algú puga dir que parle sol, seguiré la xerrada.

Anem fent camí, però, com ell haguera volgut.

• PRIMAVERA PENITENCIAL

Ja escomencem a eixir de les fredors i cada vegada més el temps

ens aconvida a passejar per la muntanya. Vosaltres que ho teniu a l'abast per les ganes i les ocasions, ara fruïreu de debò. També les romeries comencen a participar d'aquests goigs i combois. Així que hem de prendre-ho seriosament i, mà de bastò i espardenya —és un dir—, i a recórrer més terme provincial que mai.

Tot i així cal tenir en compte que ens ha caigut la Quaresma a sobre i el pa no està per llesques. Cal fer penitència i ser bons xiquets. Una cosa, però, és aquest temps cendrós i una altra el març que ja ens anuncia la primavera. Així que ho partirem en dos trams, l'un el del març carasser i l'altre el quaresmer.

III.—LES ROMERIES DE MARÇ: SANT JOSEP I LA VERGE DE L'ESPERANÇA.

Les romeries de març —ja ho diguérem— en són poques. Parlant en propietat, tot plegat n'hi ha un parell de vives i algunes més de mortes, és a dir, que ja no es fan. Amb les quaresmals passa que en són més, però, com he dit, les veurem un altre dia.

D'entrada advertim les advocacions adients: Sant Josep el 19 i la Verge de l'Esperança el 25. Totes dues importants, això sí, i a tot arreu. Comencem pel patró dels fusters i de València, Borriana, Benicarló, La Vall d'Uixó i tots els pobles que fan falles.

A Castelló, on no en fem, que el nostre són les gaiates madaleneres, tenim una ermita dedicada al pare putatiu de Jesús, Sant Josep de Censal, i els fusters hi van. O hi anaven, ves tu a saber com vindran les coses l'any que ve. En tot cas és festa del gremi i cal que hom s'ho prenga amb la major comoditat possible. Ja se sap: van en cotxe, llevat d'algú que se sent rondaller i es creu que escala l'Everest. L'ermita està abandonada pràcticament. Fan missa i un porrat. I després se'n van tots ensems a dinar. Poca cosa, si bé ho mireu, per a un pelegrí ben aficionat com vosaltres. Així que pleguem i passeeu fulla si us abelleix.

Són més les antigues romeries i festes camperoles dedicades al Sant del silenci (on he llegit això?), de les que se'n guarda memòria, i potser en algun moment reviscolaran, que això no més ho sap Déu Nostre Senyor. Per si teniu ocasió d'anar-hi, en direm unes quantes:

Al Forcall, segons ens informa Mossén Vinyals (q. d. e. p.) (1), celebraven una festa vespertina a l'ermita de Sant Josep. Es cantaven els dolors i gotjos del sant patriarca, que és un cant ben adient al dia, es feia una platiqueta, es cantaven per a acabar els gotjos pròpiament dits i au!, tots cap a casa. Fins no fa massa anys encara, els obrers de vila i els fusters es tornaven en la majoria del sant. Al poble la festa consistia en missa major, sermó i processó. En acabant se'n anaven tots a casa del majoral a prendre la rotlleta. En tot cas això mateix o molt de semblant es feia quasi bé a cada lloc.

Calcem l'esport

C/ Campoamor, 5 - Tel. 23 16 20

12001 CASTELLÓ

— ESPECIALISTES EN CALCER ESPORTIU I PRENDES ESPORTIVES.

— BÀSQUET, SENDERISME, «RUNNING», ETC.

— PREUS ESPECIALS ALS SOCIS DEL C. E. C. EN SABATILLES I BOTES DE SENDERISME.

També a La Pobleta d'Alcolea, del terme de Morella, hi hagué una antiga processó quaresmal amb el Crist major a l'ermita de Sant Josep situada a la somera de la Solana del Xiprer. Sortia a les 3 de la vesprada des de l'església parroquial i fent camí repassaven les catorze estacions del Via Crucis. A l'arribada descansaven una mica i, havent resat el rosari, tornaven cap el poblet. Segons Milian Mestre hi ballaven també la dança del pastor, molt semblant a la de Sorita.

I a La Vilaformosa del l'Alt Millars feien una festa a l'ermita de Sant Bertomeu, on anaven a peu o en cavalleries la gent del poble i la contrada.

L'altra advocació que hem dit és la Mare de Déu de l'Esperança, que, com tots sabeu, és una verge prenyada dins del grup que conformen les advocacions de Gràcia, la Cinta i altres semblants, com ara la nostra del Lledó. És a dir, porten el Jesuset dins del si, esperant l'hora del part. Per això a Altura de l'Alt Palància fan una processó a la Font del Berro des de principis de segle, que la descobriren aquest dia, on beneeixen les aigües.

A Atzeneta del Maestre, segons un vell pergami conservat a la parròquia, antigament hi feien una processó al Castell, l'esglésiola del qual li era dedicada ensems a Sant Sebastià i Sant Joan Bautista.

Fora ja d'aquest temps quaresmal, a Cintorres s'hi feia aquest dia un romiatge a l'ermita de la Mare de Déu de Gràcia, patrona del poble. De manera que si caïa la festa en Quaresma, cosa que ocorria sovint, la traslladaven al dilluns de Pasqua. Cal tenir en compte que aquesta advocació concreta, la de Gràcia, va estar escampada arreu de les nostres terres pel Rei de bona memòria Jaume el Conqueridor, que acostumava portar-la en imatge a la sella del seu cavall i l'anava deixant pels diversos indrets per on passava.

Sant Josep - Forcall

Foto: ANNA BUESO

M'imagino que en tindria encarregades unes quantes d'antuvi, perquè pel que contenen les tradicions i llegendes no donava abast a repartir-ne. De manera que hi és a l'orige de moltes imatges que després han esdevingut altres advocacions. També a Castelló la tinguérem al Convent dels Agustiniens del carrer Major, on hi havia dedicada confraria, i encara hi és al mateix carrer travesser.

Un altre cas és el de la Mare de Déu de la Misericòrdia de Vinaròs, que sembla haver seguit en principi de Gràcia. A l'ermitori a ella dedicat i a Sant Sebastià, encara que aquest és posterior (cap el 1566), el 26 de març anava en peregrinació la gent del Mas dels Estellés (actual Sant Jordi), Traiguera, Ulldecona, Cervera del Maestrat i altres, i passaven allí la nit, segons consta a un antic llibre de comptes. Com es pot pensar, es tractava d'un ritual d'agermanament entre els diversos pobles de la comarca.

I ho deixem fins una altra. La propera vegada parlarem, com he dit al començament, dels romiatges de la Quaresma que quasibé sempre cauen en març.

Castelló, febrer de 1993

(1) Mossén Manuel Vinyals, també conegut al seu poble com Mossén Pepina. Era un capellà com els antics, sempre amb sotana i que, tot i que mostrava un tarannà adust, tenia un cor gran com una catedral. Gaudia d'una gran veu i havia estat mestre de cant a la Seu de Barcelona, i em sona que també a la Basílica del Pilar de Saragossa. Quan es cansà i tornà a la nostra terra, el nomenaren rector de Les Useres, on reviscolà el cant i la música a l'església. Morí a l'Hospital Provincial de Castelló el mateix dia de Nadal, havent dit, dins la inconsciència que precedeix la mort, les tres misses del dia, reglamentàries per tot capellà que es preciava. Jo el vaig anar a veure uns dies abans de morir i em donà una còpia mecanografiada de la seua consuetud-memòria de la Parròquia on el batejaren, titulada: «Notas sobre las costumbres de la Parroquia y Pueblo de Forcall». És un preciós document sobre el nostre costumari que, potser, algun dia caldrà publicar sencer. A ell el podeu reconèixer en algunes de les millors fotografies publicades dels Peregrins de Les Useres. Hi és revestit de roquet i capa pluvial morada, el reliquiari a les mans, la cara rosada i satisfeta, la boca oberta i cantant a tot lleu. No me n'estic de retre-li un rescut homenatge en aquesta nota i crec que, malgrat els seus petits defectes, tenia una gran fe i de segur que Déu el tindrà al cel.

* FEM MENCIO ESPECIAL A AQUESTA ROMERIA QUE TENIM PROGRAMADA PER AL 4-5 DE JUNY.

LA ROMERIA PENITENCIAL DE CULLA A SANT JOAN DE PENYAGOLOSA.

Des d'abans de l'any 1400, el dilluns passada la festa de la Trinitat —diumenge següent a Pentecosta— els veïns de Culla anaven en processó penitencial a l'ermitori de Sant Joan de Penyagolosa, o Sant Joan de la Font Coberta, com es diu als papers vells de l'arxiu municipal. Era l'última d'una xarxa anual de processons semblants, que fent penitència demanaven aigua per als camps i els ramats, que sempre ha estat aquesta necessitat palesa a les nostres terres.

Entre pins, carrasques i roures, savines i ginebres, coscolls i sargues, recorrien a peu un camí trencat: Els Saulons, La Vilella, L'Alar, Montlleó, El Boí, El Pla de Vistabella, etc..., seguint el ritual acostumat d'aquestes celebracions. Arribaven a Sant Joan al caure la vesprada. El dia següent tornaven resseguint quasi bé el mateix camí: rosaris, absoltes, cants litànics que congeixen el cor, i una gran fe en Déu, per a que, mitjançant Sant Joan, els traguera de les afliccions de la sequera i els donara pau i salut, coses les més preciades que té l'home.

Els temps han canviat. Des del 1967 es va en cotxe i no més dura un dia. Aquest any, però, potser valdrà la pena recuperar l'antic costum i tornar-la a fer com cal, amb el suport de tots els cullarencs i el recolzament d'autoritats civils i eclesiaístiques. Des d'ací la nostra invitació a tots, perquè recuperar una tan bella tradició ha d'estar obra de tot el poble.

ALVAR MONFERRER I MONFORT

LA FOTO FANTASMA

Ja veiem que ha estat difícil el fantasma de la revista anterior, no més Pascual Fuster ha telefonat per donar la resposta.

EFFECTIVAMENT era Paco Navarro. (Pascual, passa pel Centre, tens una samarreta.)

Però **tranquils**, tenim més fantasmes.

Coneixeu aquest?

Telefoneu abans del 15 de maig.

LA FONT DE LA FOTO

SEGUINT AMB EL TEMA DE LES FONTS..., AQUESTA ÉS DIFÍCIL...

Segur que ni els que estan a la foto la recorden.

Aquesta font és...

També teniu de telefonar abans del 15 de maig. Sortejaem tres samarretes, del sorteig anterior tenen samarreta Vicent Mateu, Elena Mateu i Núria Segarra.

Passeu a replegar-la!

• A TOTS ELS LECTORS:

- * Si no sou socis i voleu rebre la revista a casa...
- * Si sou socis, però voleu contribuir al seu finançament...

Ompliu aquesta butlleta i per **1.500 pts.** tindreu en casa les quatre revistes anuals i el nostre agraïment per la vostra col·laboració.

NOM

Domicili Telèfon

Oficina bancària N.º C. C.

PASSATEMPS I CALAIX DE SASTRE

EL RACÓ DEL FOC

• OLLA D'ARRÒS AMB CIGRONS. (Per 4 persones.)

INGREDIENTS: 200 g. d'espínacs, 1 pebrot roig (optatiu), 1 tomata grossa, 2 alls, 1 patata, 150 g. de costella de porc, mig pollastre, 250 g. d'arròs, 200 g. de cigrons bullits, safrà, oli, sal.

PREPARACIÓ: Es posa un raig d'oli a una cassola, es sofregeix la costella de porc i el pollastre ben trossets; quan estan daurats s'hi afegeix el pebrot a trossets, després els espínacs ben rentats i tallats a trossets, s'hi donen unes voltetes; s'hi aboca la tomata ratllada i l'all a trossets. Es fa enrossir el conjunt, s'hi posa aigua per tal que ho cobrisca bé; quan comença a bullir s'hi posa el safrà i es deixa coure a foc lent fins que la carn i la verdura estiguen ben tendres; aleshores s'hi aboca l'arròs i la patata tallada com per fer fruita; es deixa bullir amb el foc una mica més fort fins que estiga cuit. Uns minuts abans de treure-ho, s'hi aboquen els cigrons i es barreja bé. Ha de quedar caldós. Es serveix molt calent.

• ROTLLETS D'AIGUARDENT.

INGREDIENTS: 1 got de sucre, 1 got d'oli, 1 got d'aiguardent, 3 gasoses de paper, la farina que admetesca, plates de forn pinzellades amb oli.

PREPARACIÓ: Es barreja el sucre amb l'oli i l'aiguardent, s'hi afegeixen els papers blancs de les gasoses; s'hi posa després la farina barrejada amb els papers blaus. Quan tinguem una pasta tova però que no s'enganxe a les mans, la pastarem per tal que siga ben elàstica. Formarem els rotllets i els posarem damunt la plata, els empolsimarem amb sucre i els courem a forn mitjà. Els treurem quan comencen a adquirir un color lleugerament daurat.

• Penyagolosa '94

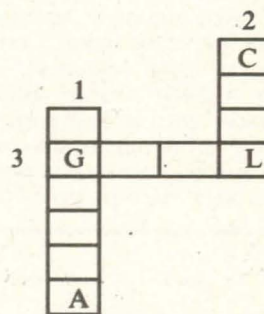
Volem felicitar a tots els joves que han participat en la pujada a peu a Penyagolosa. En especial a Anna Quintana (9 anys) i als seus germans, que van eixir de Les Useres, i després de pujar al Pic, encara els quedaven energies per continuar jugant, i revolcar a son pare per terra...

el de QUIQUE

MOTS ENCREUATS

1.—Part rocosa d'una muntanya que acaba en punta.

2.—Lloc més baix d'una carena. És per on solen passar els camins per anar d'una banda a l'altra.

3.—Punt on les aigües d'un riu són poc fondes i la seua corrent no és perillosa. Quan no hi ha pont, és per allí per on es creua.

1 - GUA
2 - COL
3 - AGÜE

Resultat:

RACO DEL SOCI

• PRIMERA MARXA PIRENAICA. SETEMBRE 1991

Tots sabíem què era i on estava el Pirineu. Tots hi havíem estat una vegada o altra, alguns ja tenien experiència en l'alta muntanya, uns altres no.

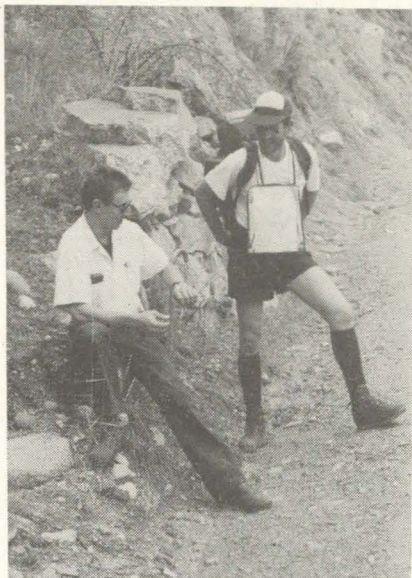
Poc o molt quasi tots els qui van anar es van preparar per aguantar una setmana de marxa i més de 100 kilòmetres. Els qui no ens vam poder preparar tant, vam pensar que portar un vehicle de suport i alternar marxa i conducció ens podria treure del pas i apuntar-nos al menys mitja caminata, que no era poc. Però a última hora l'altre xòfer no va poder venir (ell s'ho va perdre), així que em va tocar a mí fer de «Petra-criada-para-todo» i en cara com a algú se li va ocórrer ja avançada la setmana que a mí també podia agradar-me caminar, i em van fer un parell de relleus, que si no...

Aquell any, preolímpic ell, hi havien molts reptes per a tots nosaltres, i per al C. E. C.

En realitat, un cop allà, els reptes per al C. E. C., els havíem d'assumir nosaltres, i crec que ho vam aconseguir prou bé. No recordo haver fet fins aleshores ninguna marxa de tants dies ni kilòmetres, i crec recordar la preocupació que teníem per que tot estigués llest i no ens fallés ninguna cosa.

Primera errada: Vam carregar cadascú de nosaltres el menjar per a tota la setmana, sense pensar que quasi tots el dies es podia arribar a llocs on comprar-lo.

Segona errada: També vam carregar roba com per a fer un viatge d'un mes. Va haver gent que no va gastar ni la meitat del que es va endur. Com que tot cabia al cotxe de suport, doncs hala! Tot a dintre. Dubto veure'l un altra vegada tant carregat com per a aquest viatge. Si algun dia hagués hagut de portar a més de una persona, no hauria pogut. És més, per portar un

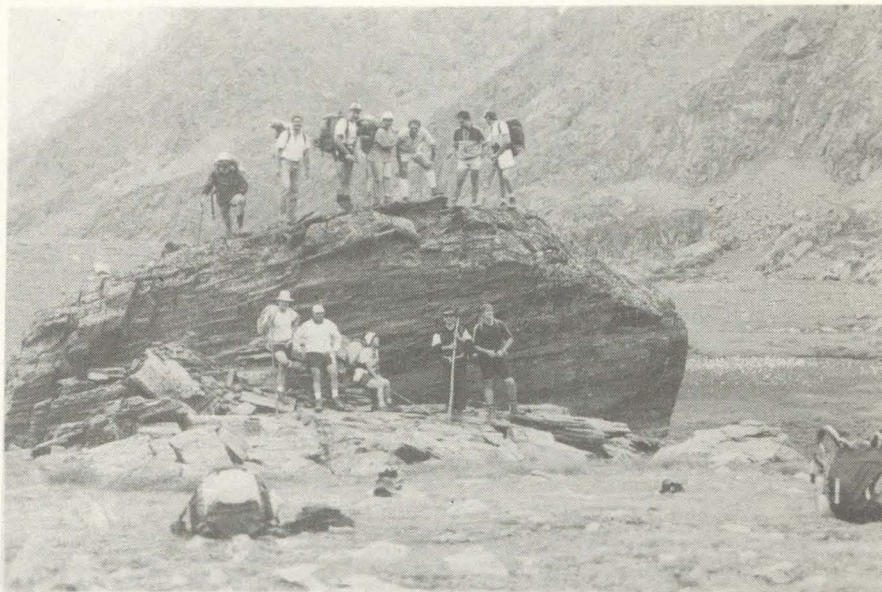
ocupant havia de fer lloc com fós, treient motxilles del seient del costat. Fins i tot hi havia dies que havia de restringir les coses que es volien deixar al cotxe els companys, o ni jo mateix podia muntar.

En van haver més, d'errades; alguns no portàvem la preparació mínima adequada, altres pensaven que les marxés, quant més llargues i dures, millor, havíem de conviure tots, aguantar-nos les nostres manies uns als altres (no creieu, és dur, n'hi ha d'algú que ronca com un elefant, en el cas de que els elefants ronquen, és clar...). etc..., etc... Però en fi, la cosa no va anar del tot malament. Amb la pluja, alguns dies per companya, uns altres l'olor a vaca que ens havia quedat a tots per dormir a un paller i les mosques que ens van acompanyar, vam anar fent el camí, uns més i uns altres menys, però al final es va aconseguir el que es pretenia i després de set dies travessant collats, prats, tarteres, muntant pendents i baixant a les valls, on de vegades hi havien petits poblets i poca gent amb la que podies xerrar i de vegades compartir taula i casa... o paller, segons tocara, vam arribar tots a Andorra, on és clar, vam anar quasi tots a veure les tendes d'esports, i ens vam retrobar amb la civilització..., cotxes, fums, molta gent...; en fi, que la cosa ja s'havia acabat.

Però la llavor ja estava plantada.

JOSEP MIQUEL LLORENS

Castelló, desembre de 1993.

VISION
GRUP

**OPTICA
MAYOR**

El compromís de serietat que la seua vista requereix

ULLERES DE SOL D'ALTA PROTECCIÓ:

- Per • Muntanya
• Mar
• Neu
i tots els esports, des de 2.900 pts.

Major, 16 - Telèfon 23 53 12 - 12001 CASTELLÓ

PROGRAMACIÓ

PER AL

MES DE

JUNY

DIES 4 i 5

*Culla - Sant Joan de
Penyagolosa*

Un d'aquests dies es celebrava tradicionalment una peregrinació dels pobladors de Culla a l'ermitori de Sant Joan de Penyagolosa. És possible que, com aquest any el CEC ha recuperat i marcat l'antic camí, es torne a fer aquesta peregrinació a peu (ara la fan en cotxes).

Si es torna a fer la peregrinació a peu, la farem junt amb els peregrins. Si no la fan, farem nosaltres sols aquesta marxa.

Cal portar esmorzar i dinar; és una excursió llarga; però en la qual pot participar tothom.

Hora d'eixida: 6 del dematí des de la Farola.

Qualificació: **.

11.—*Clot de la Mare de Déu (Borriana) - Delta del Millars (Almassora).*

Recorregut costaner des de Borriana a Almassora, visitant dos tipus de desembocadura de riu i una costa no turística.

Hora d'eixida: 8'15 del dematí des de la Plaça Borrull (autobús Castelló-Borriana).

Hora de tornada: 20 hores a la Plaça Borrull (autobús Almassora-Castelló).

Preu: El del transport públic.

• • •

DIA 19

Dinar de germanor del CEC

Aquest dinar volem fer-lo per tal d'aplegar-nos a gaudir d'una jornada de lleure i pensem fer-lo a la restaurada Ermita de la Font de la Salut, a Traiguera, que de segur molts de vosaltres ja coneixeu.

Oportunament, informarem del que es farà i com.

• • •

DIES 24 i 25

Fogueres de Sant Joan

Aquesta activitat, de les més antigues que organitza el CEC, aquest any es farà en 2 dies:

— El dia 24, per la nit i a la plaça del carrer Sant Roc, farem la foguera que ja venim fent els darrers anys; per la vesprada s'haurà d'anar a buscar algilagues i llenya per cremar.

• • •

— El dia 25, per la nit, anirem a la Magdalena a fer la foguera tradicional.

En principi, no volem fer les altres fogueres que, tradicionalment, féiem, donat el greu perill d'incendi que hi ha, i el problema que pel CEC suposaria que passés alguna desgràcia d'aquest tipus.

No obstant, estudiarem el cas de si en algun lloc concret és factible fer-la per les condicions que reuneix.

• • •

Cal que passeu pel CEC per tal d'informar-vos.

DIPUTACIÓ
D E
CASTELLÓ

LLIBRES PUBLICATS DURANT L'ANY 1993

Bernat Artola: La terra i les passions.

Lluís MESEGUER.

Col.lecció Universitària.

La Plana de Castelló. Estudio geográfico.

QUEREDA SALA, J.; ORTELLS CHABRERA, V.

Col.lecció Universitària.

GR7. Sector II. Sant Joan de Penyagolosa a Arteas.

Josep Antonio MARTIN I CLAROS.

La visita pastoral a la diócesis de Tortosa del Obispo Paholac, 1314.

M. T. GARCIA EGEA.

Història i Documents.

El Hamiltoniano reducido a un cuerpo.

Josep PLANELLES FUSTER y otros.

Les Normes de Castelló.

Coedició Universitat Jaume I.

Ceràmica d'Onda.

Francesc ESTEVE GALVEZ.

Antigona a Debat. Quadern de l'alumnat.

Joan M. MARIN TORRES.

Antigona a Debat. Quadern del professorat.

Joan M. MARIN TORRES.

Cuadernos de Prehistoria y Arqueología Castellonense. Núm. 15.

Estudis Castellonencs. Núm. 5.

Entre dos banderas.

Rafael RIBES PLA.

Isabel Ferrer i el seu temps: Castelló al segle XVIII.

V. V. A. A.

Col.lecció Universitària.

LLIBRES DE PROPERA APARICIÓ

QUEREDA SALA, J., y MONTON CHIVA, E.

Las lluvias torrenciales de la Comunidad Valenciana.

ROSELLO, R.

Catálogo florístico y vegetación de la comarca del Alto Mijares.

ALBUIXECH MOLINER, Jesús.

Nuestros árboles.

- **SEU DEL C. E. C.**—Isabel Ferrer, 60 - Telèfon 23 44 90 - CASTELLÓ.
- **HORARI.**—Dimecres i divendres, de 20 a 21'30 h.
- **FORMA D'INSCRIPCIÓ A LES ACTIVITATS.**—Adreçar-se al C. E. C. una setmana abans de l'activitat com a mínim (es pot fer per telèfon). No cal ser soci per participar-hi.
- **FORMA D'ASSOCIAR-SE:**
 - Complimentar la fitxa i l'ordre de domiciliació bancària que se us lliurarà al C. E. C.
 - Portar dues fotografies tamany carnet.
 - Abonar la quota d'inscripció.